Etický kódex a pravidlá bezpečného správania spolupracovníka školy

I. Všeobecné zásady a profesionálna integrita

1. **Mocenská nerovnováha:** Spolupracovník školy si je vedomý svojej prirodzenej prevahy nad žiakom (napr. vek, autorita, moc, znalosti, skúsenosti). Nikdy túto nerovnováhu nevyužíva na uspokojenie svojich emocionálnych, sociálnych alebo fyzických potrieb. Táto zásada vychádza z Dohovoru OSN o právach dieťaťa (čl.19), ktorý zaväzuje chrániť dieťa pred akoukoľvek formou násilia, zneužívania alebo zanedbávania zo strany osôb, ktoré oň majú starostlivosť. Princíp najlepšieho záujmu dieťaťa, na ktorom je táto ochrana postavená, premieta do slovenského práva § 3 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, podľa ktorého je najlepší záujem dieťaťa prvoradým hľadiskom pri voľbe a uplatňovaní opatrení na jeho ochranu. Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch (§4 ods. 1 písm. c, e) túto povinnosť konkretizuje priamo vo vzťahu k výkonu profesie: “pedagogický a odborný zamestnanec je povinný rešpektovať individuálne výchovno-vzdelávacie potreby dieťaťa a žiaka a správať sa v súlade s Etickým kódexom pedagogických a odborných zamestnancov, ktorý zamestnancovi zakazuje zneužiť svoje postavenie voči žiakom.” Vedomie tejto asymetrie moci a záväzok nikdy ju nezneužiť teda nie je len interným štandardom školy, ale priamym vyústením zákonných povinností, ktoré má voči dieťaťu každý spolupracovník vzdelávacej inštitúcie.
2. **Individuálna zodpovednosť:** Za udržanie profesionálnych hraníc je vždy zodpovedný dospelý, aj v prípade, ak žiak iniciuje nevhodný kontakt (napr. flirt). Táto zodpovednosť korešponduje s tým istým ustanovením 4 ods. 1 zákona č. 138/2019 Z. z., ktoré povinnosť dodržiavať profesijnú etiku a chrániť práva dieťaťa jednoznačne kladie na stranu spolupracovníka školy. Vyplýva to aj zo všeobecného princípu, podľa ktorého dieťa vzhľadom na svoj vek a vývinovú úroveň nemôže niesť zodpovednosť za nastavenie alebo udržanie hranice vo vzťahu s dospelým.
3. **Rovnosť prístupu:** Spolupracovník školy sa vyhýba uprednostňovaniu konkrétnych žiakov pred inými v akomkoľvek slova zmysle. Cielené budovanie exkluzívnych, tajných alebo intenzívnych citových väzieb so žiakom je neprípustné. Táto zásada nadväzuje na antidiskriminačný rozmer Dohovoru OSN o právach dieťaťa (čl. 2) aj na §5 zákona č. 305/2005 Z. z., ktorý garantuje každému dieťaťu rovnaký prístup k starostlivosti a zaobchádzaniu bez diskriminácie, keďže citová exkluzivita v praxi vytvára priestor na skryté formy zneužitia moci, ktoré sú opísané vyššie.

II. Pravidlá fyzického kontaktu

1. **Vymedzenie priestoru:** Fyzický kontakt by mal prebiehať vždy so súhlasom žiaka (napr. útecha pri plači, opätovanie priateľského kontaktu, ošetrenie zranenia), musí prebiehať transparentne (na dostupných miestach školy) podľa definovaných pravidiel, s vedomím alebo možnosťou kontroly inými kolegami a musí byť primeraný

veku a situácii. Spolupracovníci školy sa vyhýbajú objatiam alebo dotykom, ktoré by mohli byť treťou stranou (napr. zákonného zástupcu žiaka, kolegom alebo štátnymi orgánmi) interpretované ako nevhodné. Ak je spolupracovník školy zároveň zákonným zástupcom žiaka, prirodzený prejav rodičovskej náklonnosti k vlastnému dieťaťu je akceptovaný, avšak spolupracovník školy dbá na to, aby tento kontakt nenarúšal dynamiku výchovno-vzdelávacieho prostredia. Rovnaký princíp platí analogicky aj pre iných dospelých z vonkajšieho prostredia (napr. zákonný zástupca ako dobrovoľník alebo hosť), ktorí sú zároveň rodinnými príslušníkmi žiaka.

2. **Rešpekt k súkromiu:** Spolupracovník školy nevstupuje bez klopania do kabínok na toaletách, šatní, spŕch alebo iných priestorov vymedzených pre súkromné a intímne činnosti, pokiaľ to nie je súčasťou jeho dopredu explicitne dohodnutej pracovnej náplne (napr. osobná asistencia v zmysle pravidiel ÚPSVAR) alebo nevyhnutné z bezpečnostných dôvodov.
3. **Zakázané prejavy:** Medzi spolupracovníkmi školy a žiakmi je prísne zakázané akékoľvek správanie s erotickým podtónom a intímne prejavy - ako napríklad šteklenie, masírovanie, bozkávanie, hladenie po tvári či vlasoch alebo iné dotyky, ktoré bežne nie sú spoločnosťou vnímané ako prítomné a prijateľné na verejnosti. Branie žiakov na kolená je akceptované ak je v súlade s pravidlom 1.

III. Komunikácia a sociálne siete

Komunikácia cez súkromné siete a sociálne médiá: Využívanie súkromných kanálov (napr. Facebook Messenger, WhatsApp, Instagram, Viber…) je v rámci budovania neformálnych vzťahov a operatívy prípustné pri dodržaní nasledujúcich podmienok:

1. Informovanosť a súhlas zákonného zástupcu: Škola vopred informuje zákonného zástupcu o možnosti a účele takejto formy komunikácie so žiakom. Ak zákonný zástupca vyjadrí nesúhlas, komunikácia sa obmedzí výhradne na oficiálne kanály.

2. Právo na nahliadnutie: Spolupracovník školy vstupuje do digitálnej komunikácie so žiakom s vedomím, že obsah tejto komunikácie je kedykoľvek prístupný k nahliadnutiu zákonnému zástupcovi žiaka aj pokiaľ ide o súkromné zariadenie spolupracovníka školy a jeho súkromný komunikačný kanál. Žiak má právo a je povzbudzovaný k tomu, aby o obsahu komunikácie otvorene informoval svojich zákonných zástupcov.

3. Profesionálna integrita: Obsah súkromnej správy musí byť kedykoľvek obhájiteľný pred komunitou. Akýkoľvek pokus o vytváranie "exkluzívneho" alebo utajovaného digitálneho vzťahu (napr. po čase miznúce správy, žiadosti o zmazanie správ, intímny podtón, viaczmyselná komunikácia) je považovaný za hrubé porušenie etického kódexu.

4. Právo na odpojenie: Spolupracovník školy aj žiak majú právo na súkromie mimo pracovných hodín; komunikácia cez súkromné siete je dobrovoľná pre obe strany. Obe strany majú právo ukončiť komunikáciu súkromnými kanálmi aj bez uvedenia dôvodu. Zákonný zástupca žiaka môže požiadať kedykoľvek o dočasné, či trvalé prerušenie tejto komunikácie.

5. Súhlas, uchovávanie a prístup k fotografiám/videám žiakov: Fotografovanie a nahrávanie žiakov na súkromné zariadenia spolupracovníkov školy, ako aj použitie fotografií a videí žiakov v propagačných materiáloch školy, je možné len so súhlasom zákonného zástupcu.

IV. Jazykový prejav a spätná väzba k vzhľadu

Spolupracovník školy dbá na kultivovaný a rešpektujúci jazykový prejav. Striktne sa vyhýba sexuálnym narážkam, dvojzmyslom so sexuálnym podtónom, vulgárnym vtipom a akýmkoľvek komentárom k telesnej stavbe (postave) alebo fyzickej atraktivite žiakov.

Pravidlá pre komentovanie úpravy a zovňajšku: Oceňovanie vkusu a štýlu žiakov (oblečenie, doplnky, úprava) je v našej komunite vnímané ako prejav záujmu a budovania vzťahu, podlieha však nasledujúcemu pravidlu:

- **Kritérium komfortu:** Akýkoľvek komentár k zovňajšku musí byť okamžite ukončený, ak žiak prejaví nesúhlas, neistotu alebo diskomfort.

V. Časové a priestorové hranice

1. **Stretnutia osamote:** Ak si situácia vyžaduje individuálny rozhovor (rozhovor za účelom intervencie, tútoringu, zdravotných účelov, výskumu, súkromný rozhovor z iniciatívy žiaka), o tomto stretnutí by mal vedieť ďalší kolega.
2. **Mimoškolské aktivity:** Individuálne stretnutia spolupracovníka školy so žiakom v mimoškolskom prostredí (napr. návšteva kaviarne, kina alebo preprava súkromným vozidlom) sú realizované na základe dopredu udeleného súhlasu vedenia školy a dopredu udeleného písomného súhlasu zákonného zástupcu.
3. **Dary:** Vzťahy v našej komunite sú založené na autenticite, čo môže zahŕňať aj drobné prejavy pozornosti. Spolupracovník školy môže prijať alebo darovať drobné darčeky symbolickej hodnoty, ktoré sú prirodzeným vyjadrením blízkeho vzťahu, vďaky alebo oslavy spoločného míľnika.

Kľúčovým etickým kritériom je, aby tieto dary:

- **Nevytvárali pocit záväzku:** Dar nesmie byť podmienkou priazne alebo lepšieho prístupu.
- **Neporušovali rovnosť:** Darovanie by nemalo viesť k pocitu vylúčenia ostatných členov komunity.
- **Mali primeranú hodnotu:** Preferujeme dary založené na zážitku alebo osobnom vklade darcu (napr. jeho čas), vyhýbame sa darom vysokej finančnej hodnoty a úplne akýmkoľvek súkromným finančným darom.
- **Mali čisto neformálny a priateľský charakter:** Obsah daru, sprievodné texty či venovania nesmú byť interpretovateľné ako romantické vyznanie, nesmú obsahovať intímne výroky, slová a symboly spájateľné so zaľúbenosťou, láskou ani iné prejavy, ktoré by prekračovali hranice profesionálneho sprevádzania žiaka. Toto obmedzenie sa vzťahuje na dary a gestá smerom od spolupracovníka školy k žiakovi. Spontánny prejav náklonnosti zo strany žiaka nie je možné zakázať, no spolupracovník školy však rovnaké gesto žiakovi neopätuje a prípadnú reakciu na situáciu dopredu konzultuje s kolegami.

Transparentnosť neznamená povinnosť hlásiť každý jednotlivý dar, no ak by však obdarovávanie signalizovalo prekročenie hraníc zo strany žiaka alebo spolupracovníka školy, spolupracovník školy postupuje podľa časti VI (Postup pri podozrení a “Whistleblowing”).

VI. Postup pri podozrení a „Whistleblowing“

1. **Povinnosť ohlásiť:** Každý spolupracovník školy, ktorý si všimne podozrivé správanie kolegu (prekračovanie vyššie uvedených bodov), je povinný o tom informovať školský podporný tím.
2. **Záznam incidentov:** Zápis sa zatiaľ realizuje formou e-mailu školského podporného tímu. Akékoľvek neštandardné situácie (napr. žiak sa pokúša o intímne zblíženie) musí spolupracovník školy okamžite nahlásiť na školský podporný tím a písomne zaznamenať pre vlastnú ochranu.

Záverečné vyhlásenie

Prevzatím a prečítaním tohto kódexu sa spolupracovník školy zaväzuje vytvárať bezpečné prostredie pre žiakov a rešpektovať ich integritu. V prípade porušenia týchto pravidiel bude spolupracovník školy najprv na porušenie upozornený, pri opakovanom alebo závažnom porušení môže byť toto konanie kvalifikované ako porušenie pracovnej disciplíny, čo môže viesť až k rozviazaniu pracovného pomeru, prípadne k ďalším právnym dôsledkom.